

Спосіб регулювання притоку рідини до напірного трубопроводу-збирача за наявності транзитної витрати

<https://doi.org/10.31713/MCIT.2024.012>

Володимир Чернюк,
Національний ун-т “Львівська політехніка”
Львів, Україна
v.cherniuk@ukr.net

Ірина Бігун,
Львівське міське комунальне підприємство
“Львівводоканал”,
Львів, Україна

Василь Іванів,
Національний ун-т “Львівська політехніка”
Львів, Україна

Вадим Фасуляк,
Національний ун-т “Львівська політехніка”
Львів, Україна

Віталій Литвин,
Національний ун-т “Львівська політехніка”
Львів, Україна

Анотація – Виявлено, що за наявності транзитного потоку на вході у напірний трубопровід-збирач (ТЗ), останній на початковому своєму відрізку роздає, а не збирає рідину. Винайдено спосіб регулювання притоку рідини в ТЗ, за яким роздача рідини трансформується у її притік в ТЗ. Кінетичну енергію транзитного потоку, котрий входить у ТЗ, запропоновано використовувати для звуження та прискорення потоку рідини у створах входних насадок. Рекомендовано застосовувати локальні еластичні звужувальні вставки. Витік рідини з ТЗ припиняється та змінюється на її всмоктування в ТЗ. Це відбувається на кожній входній насадці, у створі котрої встановлено еластичну звужувальну вставку.

Ключові слова – напірний трубопровід-збирач, регулювання нерівномірності притоку рідини у дрена

I. ВСТУП

Трубопроводи-збирачі (ТЗ), які працюють у напірному режимі, застосовуються у водопостачанні, водовідведенні, вентиляції, осушенні перезволожених земель, енергетиці, комп’ютерній техніці (мікротеплообмінники для охолодження комп’ютерів).

У теплообмінниках паралельними потоками напірні ТЗ працюють у комплексі з напірними розподільними трубопроводами (РТ) (рис. 1). Рідина із РТ тече паралельними трубами до ТЗ. Кількість паралельних труб у компактних теплообмінниках зазвичай перевищує 100 штук. Якщо геометричні параметри РТ і ТЗ вибрано неналежним чином, то з причини великої кількості паралельних труб виникають проблеми з розподілом потоку. У компактному теплообміннику Z-типу (рис. 1) може відбуватися зворотний потік. Тобто в деяких паралельних трубах теплоносій тече від ТЗ до РТ. Це негативно впливає на роботу теплообмінника [1].

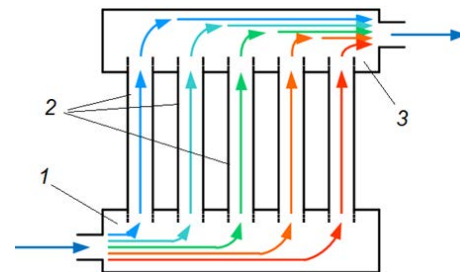

Рис. 1. Схема протікання паралельних ламінарних струменів рідини крізь теплообмінник Z-типу: 1 – розподільний трубопровід; 2 – з'єднувальні труби; 3 – трубопровід-збирач

Нами [2] експериментально досліджувалась робота напірного ТЗ, прокладеного у воді. В ТЗ на його вході вводили транзитний потік води. Виявлено, що на початковій частині ТЗ відбувалась роздача води із ТЗ назовні крізь входні насадки.

Протяжність відрізка роздачі рідини залежала від витрати транзитного потоку і сягала 40 % від загальної довжини ТЗ. На цьому початковому відрізку ТЗ працював у режимі розподільного трубопроводу (РТ). На решті довжини відбувався приплив води в ТЗ крізь його входні насадки [2].

Запобігання роздачі рідини з ТЗ є невирішеною проблемою їх проектування.

II. МЕТА РОБОТИ

Мета досліджень - розробити методику запобігання роздачі рідини з напірного трубопроводу-збирача за наявності транзитного потоку на його вході.

III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ СТЕНД

Застосовано експериментальний стенд з гравітаційною подачею води на досліджуваний трубопровід-збирач (рис. 2-рис. 5).

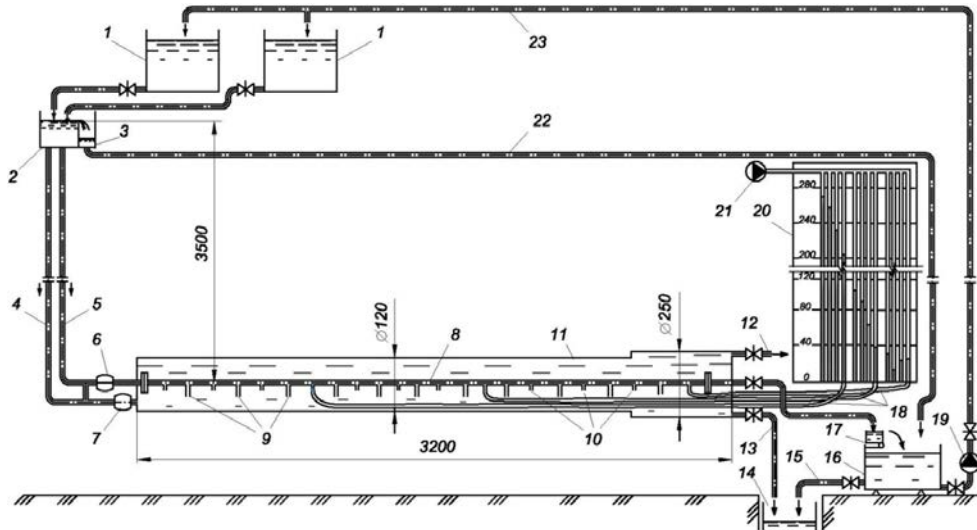

Рис. 2. Схема експериментального стенду: 1 - ємності для води; 2 - напірний бачок з переливною стінкою; 3 – скидний бачок; 4, 5 – подавальні труби; 6, 7 – витратоміри; 8 – досліджуваний ТЗ; 9 – вхідні насадки; 10 – штуцери для приєднання імпульсних ліній від п'єзометрів; 11 – прозорий футляр; 12 – випуск повітря; 13 – скид води; 14 – водозбірний лоток; 15 – скидна труба; 16 – приймальний бак; 17 – мірний бачок; 18 – імпульсні лінії; 19 – помпа; 20 – щит з п'єзометрами; 21 – компресор; 22 – скидна труба; 23 – напірний трубопровід (імпульсні лінії від штуцерів 1-3, 5-7 і 9-11 умовно не показано)

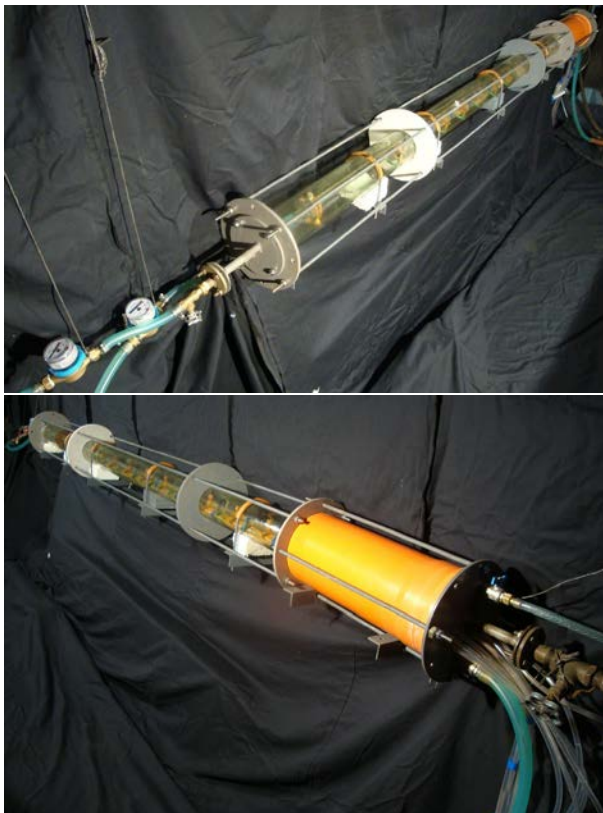

Рис. 3. Загальний вигляд експериментального трубопроводу-збирача, поміщеного в прозорий напірний футляр: а - вид на вхідну частину з витратомірами; б – те саме, вихідну з імпульсними лініями до п'єзометрів

Для забезпечення регулювання робочого напору на вхідних насадках ТЗ та з метою створення зовнішнього потоку, котрий омиває ТЗ зовні, досліджуваний ТЗ поміщено в герметичний напірний футляр (рис. 2-рис. 4).

Рис. 4. Ділянка прозорого футляра з вмонтованим ТЗ (внутрішній діаметр ТЗ $D = 22$ мм, те саме, вхідних насадок $d = 8$ мм)

Футляр (рис. 4) має оптично прозору ділянку з внутрішнім діаметром 108 і довжиною 2548 мм. Прозорість стінок футляра забезпечує візуальний контроль за станом і роботою ТЗ.

Рис. 5. Експериментальний трубопровід-збирач (внутрішній діаметр ТЗ $D = 10$ мм, те саме, вхідних насадок $d = 4$ мм)

У цій статті представлено результати для трубопроводу-збирача з внутрішнім діаметром $D = 20,18$ мм і вхідними циліндричними насадками з внутрішніми діаметрами $d = 8,02$ мм.

Досліджувані латунні ТЗ оснащені штуцерами для приєднання імпульсних ліній від п'єзометрів. Штуцери прикріплено до ТЗ зварними швами. Посередині проміжків між штуцерами в стінці ТЗ вмонтовано вхідні циліндричні насадки.

Кількість штуцерів для приєднання імпульсних ліній від п'єзометрів рівна 12, а число входних циліндричних насадок - 11 штук. Вхідні циліндричні насадки з бічним виходом струменя закріплено в стінці ТЗ з можливістю обертання навколо своїх поздовжніх осей на $0^\circ - 360^\circ$. Цим регулювали значення кута між напрямками руху потоку в ТЗ і струменя, що приєднувався до нього.

На вхідній торцевій кришці футляра закріплено патрубку для подачі води всередину футляра та для уведення транзитного потоку в ТЗ (рис. 3,а). Імпульсні трубки 18, які з'єднують штуцери 10 із п'єзометрами 20, виведено назовні футляра 11 крізь його задню торцеву кришку (рис 2, рис. 3,б).

IV. РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

При уведенні транзитного потоку води в ТЗ у його початковій частині утворюється повний напір, який перевищує статичний напір води в футлярі, тобто зовні ТЗ. У цьому випадку вхідна частина експериментального трубопроводу-збирача працює в режимі розподільного трубопроводу і роздає воду (рис. 6). На решті довжини ТЗ напір у ньому менший, ніж у футлярі. Тому середній і кінцевий відрізки ТЗ працюють в режимі трубопроводу-збирача.

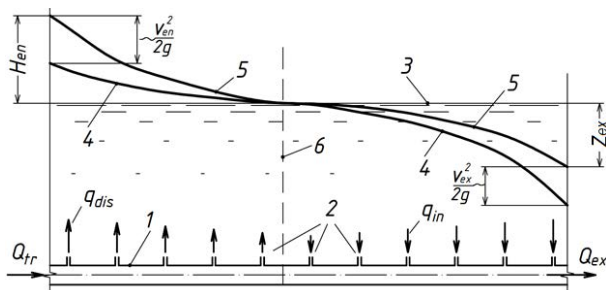

Рис. 6. Схема роботи напірного ТЗ, за наявності транзитного потоку рідини на вході: 1 – стінка ТЗ; 2 – вхідні насадки; 3 – рівень рідини зовні ТЗ; 4 – лінія п'єзометричного напору для потоку в ТЗ; 5 – те саме, лінія повного напору; 6 – межа ділянок роздачі та збирання рідини; H_{en} – робочий напір на вході у ТЗ; Z_{ex} – те саме, на виході; Q_{tr} – транзитна витрата рідини; Q_{ex} – витрата рідини на виході з ТЗ; q_{dist} – витрата рідини крізь одну насадку на ділянці її роздачі; q_{in} – те саме, на ділянці збирання рідини; $v_{en}^2/2g$ – швидкісний напір транзитного потоку на вході у ТЗ; $v_{ex}^2/2g$ – швидкісний напір потоку на виході з ТЗ [3]

Розподіл робочих напорів H та Z уздовж ТЗ графічно зображено на рис. 7,а,б, витрат струменів води крізь насадки q , котрі витікають з ТЗ та впливають в ТЗ – на рис. 7,в,г та витрат води Q всередині ТЗ – на рис. 7,д,е. Верхні частини а, в, д рис. 7 представляють відрізок ТЗ, на якому струмені води входять в ТЗ, нижні б, г, е – репрезентують відрізок роздачі води з ТЗ, на якому ТЗ працює у режимі розподільного трубопроводу. Тому для відрізка роздачі води величини H і q та Q подано зі знаками мінус.

З рис. 7, бачимо, що при вищій витраті транзитного потоку Q_{tr} більша кількість насадок здійснює роздачу води з ТЗ. Пояснити це можна так. Транзитний потік за рахунок своєї швидкості має визначальну кінетичну енергію, а повний напір потоку H_{PT} в ТЗ на відрізку роздачі води є вищим, ніж напір H_{out} , що діє зовні ТЗ.

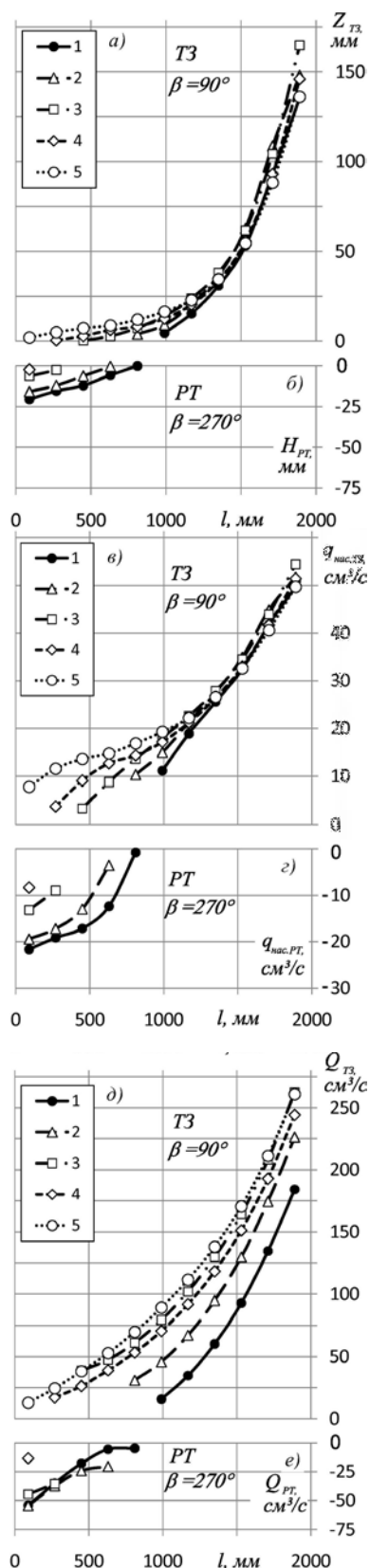

Рис. 7. Розподіл по довжині трубопроводу з $D = 20,18$ мм і з насадками $d = 8,02$ мм : а - робочих напорів на відрізку ТЗ; б - те саме, PT; в - витрат води крізь окремі насадки на відрізку ТЗ; г - те саме, PT; д - витрат води всередині трубопроводу на відрізку ТЗ; е - те саме, PT, при різних значеннях витрати транзитного потоку Q_{tr} в $см^3/с$: 75,81 - (1); 73,81 - (2); 57,52 - (3); 21,68 - (4); 5,11 - (5)

За відсутності транзитного потоку на вході в ТЗ роздачі рідини з нього не спостерігалось.

V. ЗАПРОПОНОВАНИЙ МЕТОД УСУНЕННЯ РОЗДАЧІ РІДИНИ З ТРУБОПРОВОДУ-ЗБИРАЧА

Нами запропоновано спосіб усунення роздачі рідини з напірного трубопроводу-збирача та забезпечення її притоку у ТЗ за наявності транзитної витрати рідини на вході в ТЗ [3]. Для цього в ТЗ у створах вхідних насадок (або вхідних отворів) закріплюють еластичні вставки (рис. 8), які локально стискають потік.

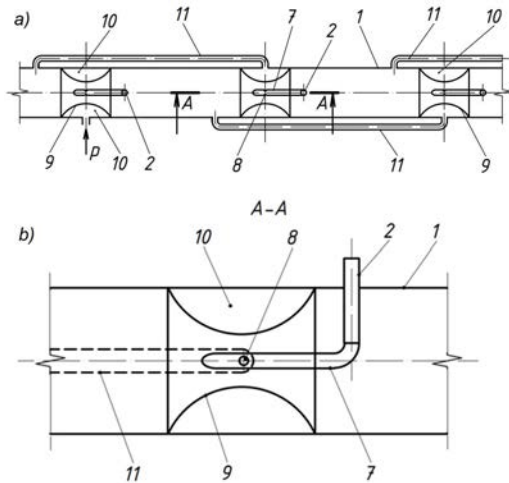

Рис. 8. Схема запропонованого трубопроводу-збирача: а – загальний вигляд; б – переріз А-А вузла з еластичною вставкою та вхідною насадкою: 1 – стінка ТЗ; 2 – вхідні насадки з відповідною трубкою 7; 8 – вихідний отвір відповідної трубки 7; 9 – еластична вставка; 10 – замкнений простір між внутрішньою стінкою ТЗ та еластичною вставкою 9; 11 – з’єднувальна трубка [3]

Між поверхнею еластичної вставки і внутрішньою стінкою ТЗ утворюється замкнений тороподібний простір. Останній з’єднують за допомогою трубки 11 з потоком в ТЗ перед попередньою вхідною насадкою. Таким чином тиск, наявний у створі потоку перед попередньою вхідною насадкою, передають у замкнений тороподібний простір нижчої за потоком насадки.

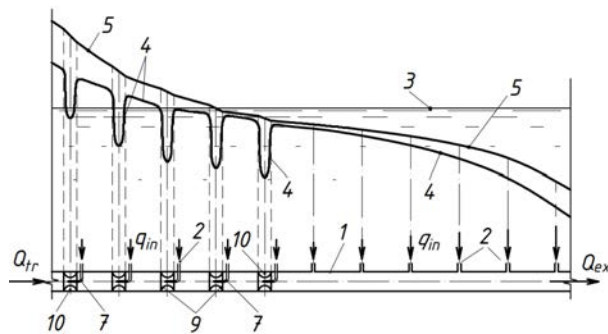

Рис. 9. П’єзометрична лінія та лінія повного напору потоку у напірному ТЗ, оснащеному локальними еластичними вставками, за наявності транзитного потоку Q_{tr} на вході у ТЗ (пояснення до цифрових позначень подано під рис. 8) [3]

За рахунок збільшення швидкості потоку у звуженому перерізі, створеному еластичною вставкою, тиск у ньому падає і стає меншим, ніж у замкненому просторі між еластичною вставкою і стінкою ТЗ. Сила, створювана різницею названих тисків, переміщає внутрішню частину еластичної вставки у радіальному напрямку до осі потоку. Тоді тиск у звуженому перерізі потоку стає меншим, ніж зовні ТЗ. Внаслідок цього витікання рідини з ТЗ припиняється та змінюється на її всмоктування в ТЗ (рис. 8).

Притік рідини в ТЗ забезпечується на кожному вхідному отворі, у створі котрого встановлено еластичну вставку (рис. 8, рис. 9).

VI. ВИСНОВКИ

В результаті експериментальних досліджень виявлено, що уведення транзитного потоку рідини у вхідний переріз напірного трубопроводу-збирача спричинює роздачу рідини на початковому відрізку його довжини. Запропоновано спосіб усунення роздачі рідини з напірного трубопроводу-збирача та забезпечення притоку рідини у ТЗ. Суть винайденого способу полягає у встановленні у ТЗ, у створах вхідних насадок, локальних еластичних звужувальних вставок. У замкнений тороподібний простір, утворений між еластичною звужувальною вставкою та внутрішньою стінкою ТЗ, подають тиск із створу ТЗ, що перед попередньою звужувальною вставкою. Сила цього тиску переміщає стінки еластичної звужувальної вставки у радіальному напрямку до осі ТЗ. Тиск у створі вихідного отвору вхідної насадки стає меншим, ніж зовні ТЗ. Витік рідини з ТЗ припиняється та змінюється на її всмоктування в ТЗ. Це відбувається на кожній із вхідних насадок, у створах яких встановлено еластичні звужувальні вставки.

REFERENCES

[1] Zhou, J., Ding, M., Bian, H., Zhang, Y., Sun, Zh. “Numerical investigation on the characteristic of the reverse flow phenomenon in a Z-type parallel compact heat exchanger with large number of tubes”. International Conference on Nuclear Engineering, Proceedings, Volume 6A2018, 26th International Conference on Nuclear Engineering, London 22-26 July 2018, 141167. doi:10.1115/ICONE26-81242 (2018).

[2] Чернюк В. В., Іванів В. В. “Вплив транзитної витрати води на роздачу та притік крізь насадки в напірному трубопроводі”. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Теорія і практика будівництва. Львів: “Львівська політехніка”, № 844, 2016. с. 216-227.

[3] Патент на винахід № 128075. Україна, МПК G05D 7/00, F17D 1/08, E02B 11/00, F16L 9/18. Спосіб регулювання притоку рідини в напірний трубовід-збирач і пристрій для його реалізації / Чернюк В. В., Іванів В. В., Бігун І.В., Фасуляк В. С, Чернюк М. В. (Україна); Національний університет “Львівська політехніка”. – а202201571; Заявлено 16.05.2022. Опубліковано 28.03.2024, Бюлетень № 13, Український інститут інтелектуальної власності. – 5 с.